

Dr. PÉNZES IBOLYA RÓZSA¹

HORIZONTÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS LEHETŐSÉGEI EGY JÁSZSÁGI MIKROTÉRSÉGBEN

1. BEVEZETÉS

A települések önkormányzatainak tevékenysége Magyarországon jelentős változáson ment keresztül, a hagyományos hatósági funkciók mellett egyre inkább előtérbe helyezve a szolgáltatásmarketing elemeit. Az ezredforduló után már nem az a kérdés, hogy szükséges-e a településmarketing, hanem az, hogy a környezet kihívásaira az önkormányzatok milyen színvonalú, mennyire speciális marketingstratégiát dolgoznak ki és valósítanak meg, valamint az, hogy az egyre intenzívebb versenyben ez milyen előnyöket biztosít. E tanulmány a jászberényi kistérséghez tartozó „mikrotérség” Jánoshida, Alattyán és Jásztelek foglalkoztatási gondjainak mérséklésére irányuló projekthez kapcsolódó, munkaerőkínálatra kiterjedő, marketingorientált kutatás eredményeit mutatja be. A kutatási módszerek és az információk feldolgozása egy szokványos kutatáson túlmutatva remélhetőleg eredményesen járulnak hozzá a települések együttműködésén alapuló foglalkoztatási stratégia kidolgozásához, a kapcsolódó EU finanszírozási források megszerzéséhez és tevékenységük hosszabb távon történő összehangolásához.

2. A KUTATÁS CÉLJA ÉS MÓDSZERTANA

A földrajzi célterület települései olyan foglalkoztatási problémákkal küzdenek, amelyek a magyarországi fejletlenebb vidéki kistérségek munkaerőpiaci viszonyaihoz hasonlóak. Ez szoros kapcsolatban van a „vidékiség” problémájával, a vidéki kistelepülések befektetési viszonyaival, a működő vállalkozások összetételével és munkaerő iránti keresletével. A települések munkanélküliségi adatai a regisztrált munkanélküliek vonatkozásában adottak, azonban a munkaerő kereslettel kapcsolatos információk feltáratlanok. A kutatás célja a vállalkozók munkaerő szükségletének és együttműködési lehetőségeinek feltárása.

A kutatási célok megvalósításához szükséges információk köre kijelölte a kutatási módszereket és az elemzési eljárásokat. A szekunder kutatás során a KSH adatbázisa, a témához kapcsolódó

¹ Szolnoki Főiskola, főiskolai docens, PhD

kutatási tanulmányok, a Jászsági Fejlesztési Koncepció és a településfejlesztési koncepciók dokumentumai, valamint egyéb forrásból származó információk kerültek felhasználásra. A primer kutatás alanyai a mikrotérség vállalkozói, őstermelői, polgármesterei, falugazdászai, érdekképviselői szervezetek vezetői és tudományos kutatók voltak. A megkérdezés standardizált kérdőívek és mélyinterjúk alkalmazásával történt. A megfigyelés során kiegészítő információk kerültek beszerzésre (település képe, lakosság életformája, idegenforgalmi vonzerő), amelyek a településfejlesztési koncepciók értékeléséhez járultak hozzá.

Az információk elemzése statisztikai módszerekkel (időbeli változás elemzése, összetétel elemzés, átlagolás, szóródás elemzése, kapcsolatelemzés), valamint a stratégia elemzési és tervezési módszereinek felhasználásával történt (környezeti elemek kiválasztása, STEEP analízis, környezet előrelátási mátrix, környezet befolyásolhatósági mátrix, SWOT analízis).

3. A PRIMER KUTATÁS EREDMÉNYEI

3.2.1. Szakértői mélyinterjúk

A polgármesterek a települések főbb gazdasági és társadalmi jellemzőinek ismertetésén túl, kiemelték a lakosság életkori, jövedelmi és iskolázottsági viszonyait. Mindhárman magasnak értékelték a munkanélküliséget, de rávilágítottak a mérés nehézségeire is.

A foglalkoztatási helyzet javításában az ágazatok szerepét eltérően értékelték. Míg Jánoshida a mezőgazdaság és az arra épülő élelmiszeripari feldolgozás, valamint az energianövények termelését helyezi előtérbe, addig Jásztelek és Alattyán a turisztikai vonzerő kihasználására építene. Utóbbi települések polgármesterei a mezőgazdasági termelés fejlesztését az elaprózott birtokrendszer, az értékesítési nehézségek és a méretgazdaságos termelés feltételeinek hiánya miatt nem tartják reális problémamegoldó lehetőségnek. Az idegenforgalom fejlesztésében mindketten előnyként említették a települések természeti és mesterséges környezetét, mint idegenforgalmi vonzerőt, valamint a lakosság, a vállalkozások és a céltelepülések együttes, egymást erősítő beintegrálásának lehetőségét a falusi turizmus tevékenységébe. A koncepció megvalósításának hatása véleményük szerint hosszabb idő alatt jelenik meg, de a munkanélküliek számának folyamatos mérséklését eredményezi.

Mindhárom polgármester azonos véleményt képvisel abban, hogy a településfejlesztési koncepció csak a településen belüli markáns együttműködés eredményeként valósulhat meg, amelyben a település önkormányzatának aktív szerepet kell vállalnia.

A falugazdászokkal folytatott mélyinterjúk során a mezőgazdasági termelés főbb jellemzői, a mezőgazdasági fejlődést elősegítő és korlátozó tényezők kerültek felszínre: elaprózott birtokviszonyok, hagyományos szántóföldi növények termesztése, állattenyésztés jelentős csökkenése, Tészek, Bészek hiánya, őstermelői gazdálkodói státusz dominanciája. Ezen tényezők rövid távon nem eredményezik a mezőgazdasági termelés és a foglalkoztatottak számának növekedését.

A Jászsági Cigányok Munkalehetőségéért Egyesület vezetője megerősítette, hogy az ipari vállalkozások alacsony száma hátráltatja a munkanélküliség mérséklődését, a mezőgazdaság pedig nem képes a foglalkoztatottság színvonalát növelni. A munkanélküliséggel kapcsolatban problémának látja a munkanélküliek munkához való nem megfelelő viszonyulását is, amely gyakran megghiúsítja a foglalkoztatási programok sikerességét.

3.2.2 Vállalkozói megkérdezés

3.2.2.1. A kutatás körülményei

A megkérdezés a polgármesteri hivatalok által meghatározott vállalkozásokra terjedt ki. Az információszerzés első lépcsőben kérdezőbiztosok segítségével személyesen, standardizált, strukturált kérdőívek alkalmazásával történt, majd azt követte a személyesen nem elérhető vállalkozók írásbeli megkérdezése. A felmerülő problémák ellenére megállapítható, hogy az sikeres volt, a három településen összesen 117 vállalkozásra vonatkozóan sikerült információkat beszerezni. A válaszadók körét mintának tekintve, az több szempontból reprezentatívnak minősíthető (vállalkozási forma, tevékenység).

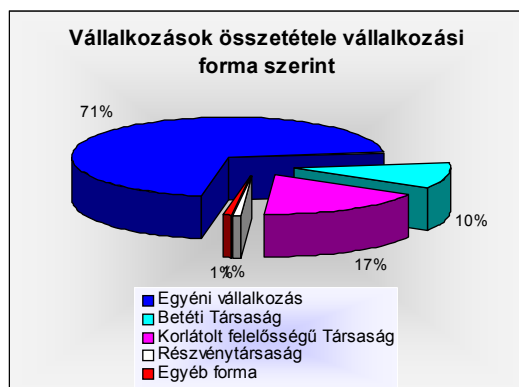
A kérdőív 30 kérdést tartalmazott, amelyek a vállalkozás adatain túlmenően a jövőbeli tervekre és a településsel való kapcsolatra terjedtek ki. A vállalkozásról szóló alapinformációk az elemzésben jól felhasználhatók, egyrészt képet adtak a településen működő vállalkozások összetételéről, másrészt megteremtették a kapcsolatelemzés lehetőségét. A vállalkozások jövőbeli terveinél kiemelten kezeltük a személyi és tárgyi feltételekre vonatkozó elképzeléseket. Előbbi alapján jól körvonalazható, hogy adott vállalkozás létszámának változása hogyan hat a település foglalkoztatási szintjére, míg a tárgyi feltételek elemzése rámutatott arra, hogy a települések vállalkozói között milyen beszerzési kapcsolatok jöhetnek létre. A vállalkozás és a település kapcsolatrendszerének feltárása egyrészt a települést jellemző vállalkozói vélemények, másrészt a településfejlesztési koncepció megítélésére, harmadrészt az együttműködési hajlandóság feltárására irányult. A kérdőívek kitöltése során a kérdezőbiztosok más értékes információkhoz is hozzájutottak. A vállalkozások elismeréssel szóltak az önkormányzatok aktív tevékenységéről és pozitívan értékelték, hogy a település fejlesztésében, a foglalkoztatási helyzet javításában a valós vállalkozói véleményekre alapoznak.

3.2.2.2. A kutatás eredményei

A vállalkozások jellemzői

A vállalkozások átlagos életkora megközelítőleg 10 év, többnyire a rendszerváltás utáni években alakultak. Néhány vállalkozás életkora jelentősen eltér az átlagtól, az 1-2 éve működő fiatal vállalkozások mellett a „legidősebb” vállalkozás a Kalla Miklós által vezetett kádárműhely, amely tavaly ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját.

1.sz. ábra

A vállalkozások 71 százaléka egyéni vállalkozás, a foglalkoztatási helyzet javításának támogatására általában nem képesek, jelentős létszámnövekedés részükről nem várható. Többségük alkalmazott nélkül folytatja tevékenységét. A betéti társaságok és a korlátolt felelősségű társaságok együttesen a vállalkozások 27 százalékát jelentik, a foglalkoztatásban betöltött szerepük jelentős. A települések számára méretükből, pénzügyi lehetőségeikből adódóan a legkedvezőbb lehetőséget a részvénytársaságok nyújtanak, amelyekből mindössze 1 található a mikrotérségben.

A vállalkozások elsődleges tevékenységét vizsgálva fontos információ, hogy a település természeti adottságaihoz igazodó mezőgazdasági termelést vállalkozói jogviszonyban a válaszadók

mindössze 11 százaléka folytatja, viszont jelentős a kereskedelemmel (29) és ipari tevékenységgel (22) foglalkozó vállalkozások száma. A szolgáltatásban működő vállalkozások száma magas, azonban ez heterogén csoport, mintegy gyűjtőkategóriaként is értelmezhető. A válaszadók 31 százalékának tevékenységére jellemző, hogy több üzletága is van.

A fő üzletágak célpiacát elemezve megállapítható, hogy a vállalkozások 52 százaléka a fogyasztói piacon, 31 százaléka a szervezeti piacon tevékenykedik, míg 17 százalékukra jellemző, hogy célpiacuk a lakosság és a szervezetek körét is érinti.

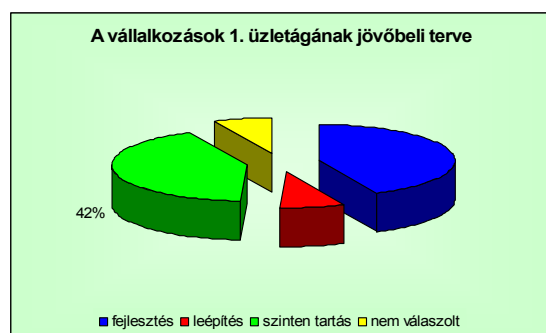
A vállalkozások működési területe nemcsak adott településre terjed ki, 3 vállalkozás elsősorban külföldi vállalatok részére értékesíti termékeit, 28 vállalkozás több megyére, vagy az egész országra kiterjedő tevékenységet folytat, míg a többi vállalkozás JNSZ megyében, vagy adott településen és vonzáskörzetében tevékenykedik.

A foglalkoztatási helyzet mérséklésére irányuló projektet negatívan befolyásolja, hogy a vállalatok létszámuk, illetve árbevételük alapján néhány kivétellel a mikrovállalkozások köré sorolható.

A vállalkozások jövőbeli terve

A vállalkozások jövőbeli magatartására irányuló információk a kutatás kiemelt területét képezték, az kiterjedt a személyi és tárgyi feltételek változtatásának terveire is.

2.sz. ábra

A vállalkozások a főtevékenységgel kapcsolatban kedvező stratégiát vázoltak, mindössze 7,8 százalékuk jelezte az üzletág leépítését, a többi válaszadó szinten tartást, vagy fejlesztést tervez. Külön pozitívum, hogy az összes vállalkozás 42 százaléka növekedési stratégiát szeretne megvalósítani. A 2. üzletág vonatkozásában a válaszadók 52 százaléka hasonlóan fejleszteni szeretné a tevékenységet. Ezenkívül néhányan (6 %) megjegyezték, hogy új üzletág bevezetését is tervezik.

A vállalkozási stratégia és a vállalkozás típusa közötti összefüggést vizsgálva megállapítható, hogy a főtevékenység leépítésére vonatkozó elképzelés elsősorban az egyéni vállalkozókra jellemző, a gazdasági társaságok néhány kivételtől eltekintve üzletáguk fejlesztését tervezik.

1.sz. táblázat

A munkaerő iránti kereslet várható növekedése

Változás mértéke	Vállalkozások száma	Tervezett változás összesen
1-2 fő növelés	30	45
3-5 fő növelés	7	28
6-10 fő növelés	4	32
nem változik	55	0
1-2 fő csökkentés	5	-8
nem válaszolt	16	0
Összesen	117	97

A személyi feltételekben tervezett változások tekintetében a vállalkozások jövőbeli terve pozitívak, munkaerő keresletük várhatóan 105 fő számára biztosít új munkalehetőséget, amelyet 8 fővel csökkent a létszámleépítést tervezők szándéka. Így várhatóan összesen 97 fővel növekszik a jelenlegi munkaerőigény. Megjegyzendő, hogy több vállalkozás nyilatkozott úgy, hogy a kedvező projektajánlat esetén hajlandó a létszám további növelésére.

A várható munkaerőigény ennél feltehetően magasabb lesz, mivel a nem elérhető, illetve információt nem szolgáltató vállalkozások elképzelése nem ismert, azonban feltételezhető, hogy közöttük is vannak növekedési stratégiát folytatók. Így az általunk becsült munkaerőkereslet 110-115 fő.

A többletlétszám iránti igényre vonatkozóan részletes információk érintik annak ütemezését és forrását, az alkalmazni kívánt személyek szakképzettségét, nemét és iskolai végzettségét.

- A létszámnövekedésben érintett vállalkozások 88,2 százaléka 1 éven belül szeretné megvalósítani a fejlesztést.
- A vállalkozások 58,5 százaléka a települések munkanélküli, míg 19,5 százaléka a települések nem munkanélküli lakosainak tevékenységére tart igényt. Ennek településenkénti megoszlása hasonló arányokat mutat. A stratégia eszközrendszerének tervezésekor fontos szempont a vállalkozások ösztönzése arra, hogy a munkanélküliek köréből elégítsék ki szükségletüket.

3. sz. ábra **Környezet befolyásolhatósági mátrix**

		A vállalkozók befolyásolásának lehetősége		
		magas	közepes	alacsony
Foglalkoztatási színvonal növelése	nagyon fontos	Sikeres projekt	Átlagos projekt	Sikertelen projekt
	közepesen fontos			
	kevésbé fontos			

A mátrix a projekt sikerességének különböző fokozatait jelzi. A projekt akkor lesz igazán sikeres, ha a projektmenedzsmint a képes lesz a vállalkozások létszámnövekedésre vonatkozó terveit tényleges piaci keresletté alakítani, amely a foglalkoztatási stratégia egyik céljaként fogalmazható meg.

A projekt tervezésekor figyelembe kell venni, hogy a válaszadók 77 százalékának szüksége szakképzett munkaerőre irányult és csupán 9 olyan vállalkozás volt, amely a betanított munkára biztosítana lehetőséget. A szakképzettséget elváró vállalkozások aránya tevékenységük szerint: ipar 26,4 %, mezőgazdaság 2,9 %, kereskedelem 35,3 %, vendéglátás 11,8 %, személyi, gazdasági szolgáltatás 23,6 %.

Az önkormányzatok szolgáltatási kínálatának tervezésekor fentiek alapján célszerű mérlegelni a képzések támogatását, szervezését. Ennek megvalósítása olyan együttműködést igényel, amely az önkormányzatok szervező-, a munkaügyi központok támogató-, a képző szervezetek oktatási- és a vállalkozások gyakorlati munkahelyet biztosító tevékenységét feltételezi. Az ilyen típusú, piaci igényekre alapozott, marketingszemléletű, a foglalkoztatási paktumba beemelhető együttműködés a foglalkoztatás színvonalának növelését, a strukturális munkanélküliség csökkenését eredményezi.

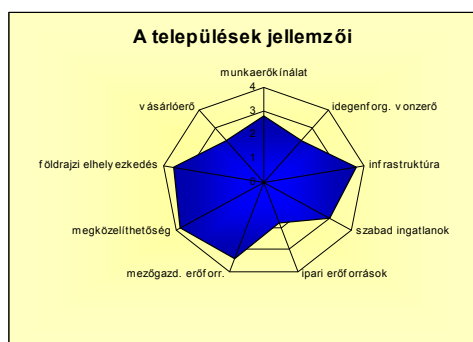
A tárgyi feltételek javítását a válaszadók 43,1 százaléka tervezi, amely elsősorban gépek, berendezések beszerzésére (válaszok 60 százaléka), valamint az épületek felújítására (válaszok 36 százaléka) vonatkozik. Ebben a vállalkozások 77 százaléka szívesen igénybe venné a településen működő más vállalkozások szolgáltatásait is. Ezen információ fontos, mivel az együttműködés másik részterülete lehetne. Közvetlenül nem érinti ugyan a foglalkoztatási helyzetet, azonban a vállalkozói szükségletek konkrét feltárásával a polgármesteri hivatalok olyan információ bázisra tehetnének szert, amely a vállalkozóknak kínált szolgáltatásmixet bővíthetné és ezzel imázsjavító tényező is lehetne. Ez szoros összefüggésben van azzal, hogy a vállalkozók egy része erőteljesen igényli a polgármesteri hivaltaltól tevékenységének megrendelésekkel, közvetítéssel történő hasznosítását.

A vállalkozás és a település kapcsolata

A megkérdezés e témaköre a település általános jellemzőinek értékelésére, a vállalkozás és az adott Polgármesteri Hivatal kapcsolatrendszerére, az általa tervezett szolgáltatások igénybevételére, a településfejlesztési koncepcióra és a vállalkozások együttműködési szándékra, hajlandóságra vonatkozott. Az információkat csak korlátozottan lehet általánosítani a mikrotérségre, mivel azok egy része csak az adott településen hasznosítható. A következő információk kiemeléseket mutatnak, az egyes településekre vonatkozó konkrét információkat e tanulmány nem tartalmazza.

- A települések vállalkozók általi értékelése 1-5 (iskolai osztályzatoknak megfelelő) skálán történt.

4.sz. ábra

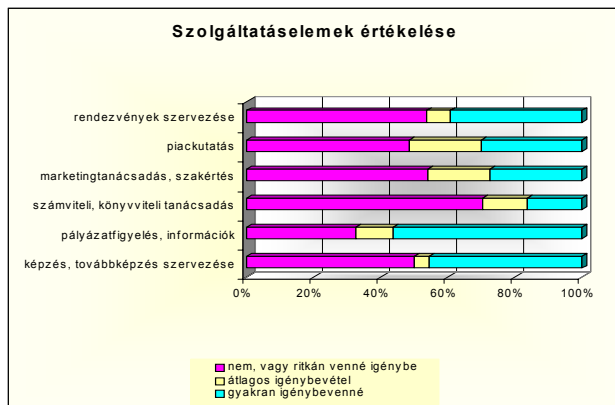

A válaszadók a település vásárlóerejét a közepesnél gyengébbnek, átlagosan 2,3-ra értékelték. A válaszok viszonylag egységesek, a szórás értéke egy alatt van. Hasonlóan gyenge értékelést kaptak az ipari erőforrások, amelynél a válaszok szóródása hasonló a vásárlóerőéhez. A település idegenforgalmi vonzerejének megítélése 2,3 értékű, azonban a szóródás mutatói már magasabbak, ezt a tényezőt településenként külön-külön célszerű alaposabban megvizsgálni. A mezőgazdasági erőforrások, a megközelíthetőség és az infrastruktúra közepes-jó értékelést kapott,

a válaszok szóródása nem jelentős, minden kritériumnál 1 alatt van a szórás. A település földrajzi elhelyezkedését átlagosan közel 4-re értékelték, azonban a válaszok szóródása nagyon jelentős (szórás 3,3), amely miatt ezt nem lehet egységes véleménynek tekinteni. A szabad ingatlanok és a rendelkezésre álló munkaerő megítélése közepes. Összességében megállapítható, hogy a vállalkozók szemében a települések közepes gazdasági potenciállal rendelkeznek, amely a befektetési hajlandóságot erőteljesen korlátozza. A befektetéseket korlátozó tényezők megismerését a kérdőívben nyitott kérdés célozta, így a vállalkozásokat előre megadott válaszlehetőségek nem korlátozták. A vállalkozók legnagyobb hányada (31,8 százaléka) a település vásárlóerejének gyengeségét jelölte meg, majd ezt követte a település általános gazdasági potenciálja (20,5 %) és a befektetésekhöz szükséges tőke hiánya (14,8 százalék).

- A vállalkozás és az önkormányzat kapcsolatát a válaszadók 65 százaléka jónak ítélte meg, amely a kapcsolat rendszerességére és tartalmi vonatkozásaira is utalt. Az önkormányzat néhány, vállalkozásokat támogató szolgáltatásának értékelése érdekes eredményt mutatott. A vállalkozások az önkormányzat által kiszabott iparüzési adót elfogadható mértékűnek ítélik meg és csak 18,2 százalék azon vállalkozók aránya, akik azt nagyon magasnak tartják. A vállalkozásokat támogató eszközök (telek, föld kedvezményes juttatása, pályázati információk, informatikai lehetőségek) megítélése közepes, bár megjegyzendő, hogy a válaszok szóródása magas volt. A vállalkozók 32,7 százaléka nagyon kevésnek tartotta a pályázati információkat, pedig véleményük szerint erre szükség lenne. A települések polgármesteri hivatalai által tervezett szolgáltatásokat a vállalkozók eltérően értékelték. A grafikon jól mutatja, hogy legnagyobb az érdeklődés a pályázatfigyelés, pályázati információk nyújtása iránt van, amelyet a vállalkozások több mint 40 százaléka gyakran igénybe venne. Közel azonos megítélésű a képzések, továbbképzések és rendezvények szervezése.

5.sz. ábra

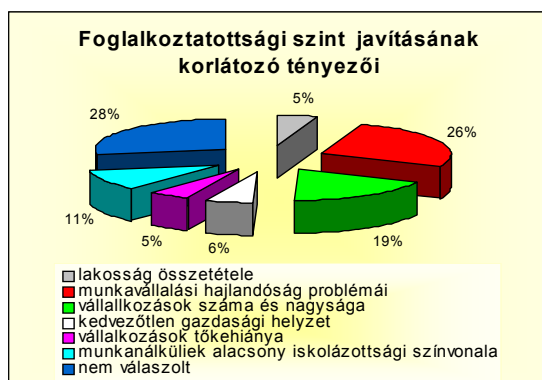

Alacsony igény mutatkozik a számviteli, könyvviteli tanácsadás iránt. Megjegyzendő, hogy a szolgáltatások megítélése a számviteli tanácsadás kivételével a vállalkezési formától függ. Fenti információkra is jellemző, hogy azok a konkrét településekre értelmezve nyújthatnak fontos információkat, együttesen csak korlátozott mértékben használhatók fel.

A polgármesteri hivatallal szembeni egyéb elvárásoknál minden településen kiemelkedik azon vállalkozások aránya, amelyek fontosnak tartják, hogy az önkormányzat saját megrendeléseivel a településen kívüli vállalkozókkal szemben a helyi vállalkozókat részesítse előnyben.

- A településfejlesztési koncepció vállalkozók általi minősítése a települések szintjén külön értékelhető, mivel a három koncepció más-más célokat fogalmaz meg. Fontos azonban az a vélemény, miszerint a válaszadók 57,8 százaléka saját településére vonatkozóan azonosulni tud a koncepcióval és azt valamilyen formában támogatná is. A támogatásról a válaszadók közel 60 százaléka írásban is megállapodna a Polgármesteri Hivatallal. A koncepciónak megfelelő tevékenységek fejlesztésében a vállalkozók az önkormányzat szerepét főként a befektetők keresésében és támogatásában, a szervezésben és koordinálásban látják. Ezek megoszlása településenként eltérő, az függ a településfejlesztési koncepciótól és realitásának megítélésétől.
- A vállalkozók a települések foglalkoztatási problémáját jól érzékelik, annak okait eltérően látják.

6.sz. ábra

A vállalkozók 26 százaléka szerint jelentős probléma, hogy a munkára jelentkezők munkavállalási és munkavégzési hajlandósága gyakran nem megfelelő. A vállalkozások száma és nagysága szintén negatívan befolyásolja a foglalkoztatási helyzetet, bár inkább az utóbbi jelent problémát. A vállalkozások jelentős része néhány főt tud foglalkoztatni, de az egyéni vállalkozók jelentős részének nincs alkalmazottja.

A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében az együttműködési hajlandóság a vállalkozások körében eltérő, alapvetően a szituációtól függő. A vállalkozók 17 százaléka nem nyilatkozott ebben a témában. A válaszadók közül szinte mindenki hangsúlyozta, hogy ennek megítéléséhez konkrét információkat igényel. Így az alábbi információk az együttműködési hajlandóság elvi közelítéseként értelmezhetők.

2.sz. táblázat
a válaszok százalékában
%

Együttműködési formák aránya

Saját település vállalkozóival történő együttműködés		Együttműködés formája	Más település vállalkozóival történő együttműködés	
igen	nem		igen	Nem
44,8	55,2	Közös tevékenységet folytatna	42,1	57,9
41,7	58,3	Beszállítana más vállalkozáshoz	40,6	59,4
33,7	56,3	Fogadná más vállalkozó beszállítói tevékenységét	32,6	67,4
23,4	76,6	Pénzügyi befektetést tenne	22,3	77,7
50,0	50,0	Pályázati partnerségre lépne	48,4	51,6

A vállalkozók együttműködési hajlandósága a közös pályázatokban, a közös tevékenységben és a beszállítóként történő együttműködésben a legjelentősebb. Bár az együttműködők aránya csak 40-50 százalék, az együttműködésre hajlandó 40-45 vállalkozás a foglalkoztatási színvonal javításában és a települések fejlesztésében már jelentős erőforrást jelent, amire a projekt alapozhat. A saját településen történő együttműködés valamivel jelentősebb, de lényegi különbség nincs.

3.2.3 Őstermelők megkérdezése

Az őstermelők megkérdezésére kiegészítő jelleggel került sor, mivel ők jelentős mértékben és tartós jelleggel nem képesek a foglalkoztatási helyzetet pozitívan befolyásolni. Ugyanakkor a munkanélküliek alkalomszerű, jövedelem kiegészítésében fontos szerepet játszanak (betakarítás időszaka). Az információszerzés írásbeli megkérdezéssel, postai úton történt, a kiküldött kérdőívek száma 87 volt, a visszaérkezési arány nagyon alacsony, mindössze 13 fő adott információt. Emiatt ez nem reprezentatív kismintának tekinthető, mélyreható következtetések nem vonhatók le, de az információk jelzésértékűek.

Tevékenységeinek fejlesztését 3 gazda tervezi, annak létszámszükséglete összesen 25 fő, amelynek forrása adott település munkanélküli lakossága. A gazdák alacsony iskolai végzettségű, többnyire szakképzetlen női és férfi munkaerőt keresnek. Néhány őstermelő szeretné tárgyi feltételeit javítani, amelyben számít a település vállalkozóinak és lakosságának beszállítói, vagy bedolgozói tevékenységére. A gazdák a település gazdasági potenciálját általában közepesre értékelik, a polgármesteri hivatallal való kapcsolatuk többnyire jó. Többen kiemelték a falugazdászok tevékenységét, szakmai segítségét. A polgármesteri hivatal képzési, továbbképzési, valamint pályázatokkal kapcsolatos szolgáltatását igénybe vennék, a számviteli, könyvviteli, marketing tanácsadást csak részben. A településfejlesztésre vonatkozó koncepciót 8 gazda minősítette, azt minden esetben figyelemreméltónak és támogatandónak tartotta. Az együttműködési hajlandóság magas, ezt főként beszállítóként és közös pályázati tevékenységgel látják megvalósíthatónak.

4. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE

- A primer kutatás információi a szekunder kutatás során feltárt foglalkoztatási helyzetet befolyásoló tényezőket és azok hatását jól kiegészítették, illetve megerősítették. Mind a szekunder, mind a primer kutatás rámutatott a települések gyenge vásárlóerejére és gazdasági potenciáljának alacsony-közepes színvonalára, amely a befektetéseket jelentős mértékben korlátozza.
- A foglalkoztatási helyzet megítélése a szekunder és primer információk alapján eltérő. A szekunder adatok alapján a munkanélküliség a megyei és kistérségi adatoknál alacsonyabb szintű, míg a polgármesterek azt magasnak értékelik.
- A projektmenedzsment számára érdekes összehasonlításra ad alkalmat a lakosságra és vállalkozókra irányuló kutatás eredményeinek összehasonlítása. Fontos lehet annak vizsgálata, hogy a foglalkoztatási helyzet javításában a munkanélküliek munkavállalási hajlandóságát és azt meghatározó tényezőket az érintett szereplők hogyan értékelik. A viszonylag alacsony munkavállalási hajlandóságra vonatkozóan a primer kutatásban a polgármesteri, vállalkozói és szakértői vélemények megegyeznek. Ez előrejelzi azt, hogy a foglalkoztatási stratégia eszköztárába a projektben megfogalmazott nemcsak a vállalkozások, hanem a munkanélküliek ösztönzését is célszerű beépíteni.
- A kutatás konkrét információkkal szolgál a válaszadó vállalkozások településenkénti és mikrotérségi összetételéről, azok életkoráról, a vállalkozás formájáról, üzletágairól és célpiacáról, működési területéről és nagyságáról. Ezek alapján fontos következtetéseket lehetett levonni a vállalkozások foglalkoztatási helyzetre gyakorolt hatásáról.
- A kutatás számszerűen kimutatta, hogy a válaszadó vállalkozások és őstermelők saját fejlesztési terveik eredményeként milyen mértékben járulhatnak hozzá a foglalkoztatási színvonal javításához. Mivel a többlet-munkaerő iránti igényük elsősorban a települések lakosságát érinti, kérdés, hogy a szekunder kutatás során feltárt strukturális munkanélküliség problémája hogyan hidalható át és a vállalkozások munkaerőigénye hogyan elégíthető ki.
- A kutatás rávilágított a településfejlesztési koncepciók eltérésére. Azok a vállalkozások általi támogatottsága és foglalkoztatási helyzet javítására gyakorolt hatása elsősorban településenként értékelhető, amelyet e tanulmány nem tartalmaz.
- A kutatás feltárta a vállalkozások és a települések kapcsolatrendszerét, hasznos információkat szolgáltatva a kapcsolat erősségéről, jellegéről, az önkormányzat szolgáltatásainak vállalkozók általi megítéléséről. Fontos feladat, hogy a polgármesteri hivatal ezeket konstruktív, innovatív célzattal értékelje és használja ki az ebben rejlő lehetőségeket.
- Az elemzés során figyelembe kell venni, hogy a vállalkozások közötti együttműködés formái más-más irányban befolyásolják a foglalkoztatási helyzetet, és más hatással vannak annak alakulására. Egyes formák jól támogatják azt, míg mások túlmutatnak a projekten. A vállalkozások szolgáltatásainak kölcsönös igénybevétele nem biztos, hogy csökkenti a munkanélküliséget, de a kapcsolat elmélyítése hozzájárulhat a későbbi közös tevékenységhez, a pályázati partnerségre való hajlandóság pedig a településfejlesztésben komoly eredményeket hozhat.

Az állam által biztosított technikák (közmunka, munkanélküliek átképzése, stb.) jól kiegészíthetik a projekt céljait és eszközeit, azokat összehangolt rendszerként célszerű kezelni.

A SWOT analízis alábbi összegző ábrája jól mutatja, hogy a szekunder és primer kutatás során feltárt környezeti tényezők hogyan befolyásolják a kialakítandó stratégiát, valamint a projekt eredményességét.

A SWOT analízis mátrixa

Erősségek		Lehetőségek
A Jászberényi kistérség fejlődő kistérség (KSH).	↔	A vállalatok a fejlődőnek minősített kistérség településein szívesen fektetnek be.
A multinacionális vállalkozások jelenléte a Jászberényi kistérségben magasabb, mint JNSZ megyében.	↔	Az EU területkiegyenlítési elvére alapozva feltehetően a céltelepülésekhez igazodó pályázati kiírások is megjelennek.
Gazdag termásvíz készlet, Zagyva, Zagyva-holtág, mint turisztikai vonzerő.	↔	
Jelentős nagyságú mezőgazdasági földterülettel rendelkezik a három település.	↔	A munkanélküliség spontán módon is csökkenhet (vállalatok növekedési stratégiája, államilag támogatott foglalkoztatási programok, közeli 1. kra irányuló munkaerő mobilitás).
A települések földrajzi elhelyezkedése kedvező, viszonylag közel található nagyobb városok.	↔	
A céltelepülések egymás mellett helyezkednek el.	↔	
A települések más tevékenységben már együttműködnek, e területen megfelelő tapasztalattal rendelkeznek.	↔	Foglalkoztatási paktum létrehozása, amely enyhíti a foglalkoztatási problémákat 2.
Több üzletággal rendelkező vállalkozások találhatóak a településeken.	↔	
Jelentős a növekedési stratégiát folytató vállalkozások aránya.	↔	A projektben megvalósuló, vállalati igényekre szervezett képzési programokba a vállalatok bevonhatók (gyakorlati munkahely biztosítása, 3. továbbfoglalkoztatás).
A vállalkozások jó kapcsolatban vannak a polgármesteri hivatalokkal.	↔	
A vállalkozások és az őstermelők támogatják a településfejlesztési koncepciót.	↔	
A vállalkozások együttműködési szándéka jelentős.	↔	
Gyengeségek		Veszélyek
Az ezer lakosra jutó munkanélküliek száma magasabb a kistérségi átlagnál.	↔	A fogyasztói piacon a befektetők a magas vásárlóerővel rendelkező településeket 1. ki célpiacként.
A települések gyenge-közepes mértékű vásárlóerővel rendelkeznek.	↔	A mezőgazdasági termelés növekedését, a gazdák befektetését a változó éghajlati viszonyok és a kiszámíthatatlan piaci kereslet erősen korlátozza.
A mezőgazdaságra elaprózott	↔	A fogyasztási cikkek iránti kereslet egy

birtokviszonyok és méretgazdaságossági problémák jellemzők.	részt a településről elszívják a közeli nagyvárosok hipermarketjei, bevásárlóközpontjai és szaküzletei.
A településeken a munkanélküliek körében alacsony az iskolázottság szintje.	A kedvezőtlen gazdasági szabályozás a kisvállalkozásokat a szinten tartás, vagy leépítés stratégiája felé terelik.
A kistérségben a strukturális munkanélküliség jellemző.	
A rendelkezésre álló termálvíz készletet nem, vagy alig használják ki.	Nem jön létre optimális projekt kialakítás, a projekt keretében a települési önkormányzatok nem tudnak jól együttműködni. 2.
A településfejlesztési koncepciók eltérőek, kapcsolódás csak Alattyán és Jásztelek között van.	
A települések kedvezőtlen gazdasági potenciállal rendelkeznek.	A munkaerő kereslet és kínálat nem illeszkedik egymáshoz. 3.
A településeken kedvezőtlen a vállalkozások összetétele, magas a mikrovállalkozások, az egyéni vállalkozók aránya.	
Az álláskereső munkateljesítménye és munkához való viszonyulása gyenge.	
A településeken nem működnek Tészek és Bészek.	

A települések foglalkoztatási gondjainak enyhítése érdekében a makro- és mikrokörnyezet elemei három fő lehetőséget körvonalaznak:

1. A településeken a kedvező környezeti hatások következtében a munkanélküliség spontán módon is csökkenthet. Ebben a projektmenedzsment és a polgármesteri hivatalok feladata a tervezett létszámbővítés munkaerőkeresletként történő megjelenésének támogatása, adatbázis kialakítása, annak kommunikálása.
2. A tanulmányban vázolt optimális együttműködés kialakítása, amelyet a mátrix szerint hét környezeti tényező is támogat (természeti adottságok, együttműködési szándék, megfelelő vállalkozói és önkormányzati kapcsolatok, együttműködési tapasztalat, stb.).
3. A projekt és a polgármesteri hivatalok olyan szolgáltatási választékának kialakítása, amely egy-egy részterületen kínál lehetőséget az összefogásra (képzési együttműködés, pályázati információk, pályázati partnerség).

A településeket jellemző gyengeségek, a környezeti veszélyekkel párosulva jelentős módon csökkentik a foglalkoztatási problémák enyhítésének lehetőségét, ezért ezekre kiemelt figyelmet kell fordítani és azokat proaktív módon kezelni.

1. A fogyasztói piacon az alacsony vásárlóerő és a közeli városok vonzása miatt nem lehet rentábilisan befektetni és tevékenykedni.
2. Az eltérő településfejlesztési koncepció miatt nem jön létre optimális projekt kialakítás, a projekt keretében a települési önkormányzatok nem tudnak jól együttműködni.
3. A munkaerő kereslet és kínálat összetételének eltérései korlátozzák a projektben kialakított összefogás megvalósulását.

8. ÖSSZEGZÉS

A mikrotérségre vonatkozó kutatás és az eredmények várható felhasználása jól példázza az önkormányzatok közötti horizontális együttműködés szükségességét és lehetséges területeit. A foglalkoztatási gondok enyhítésére irányuló, a vállalkozások és a települések közötti együttműködést célzó paktum létrehozható, amely a kutatásban közreműködő vállalkozások és őstermelők közül összesen 50-55 fő elvi támogatására alapozható. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson, a projekt menedzsmentnek olyan pozitív, innovatív jellegű, rövid és hosszú távon is érzékelhető, profitot biztosító tevékenységet kell kiajánlani, amely képes kompenzálni a vállalkozók többletköltségeit.

A foglalkoztatási gondok enyhítése és a települések fejlesztésének eltérő koncepciója nagy valószínűséggel nem teszi lehetővé azok e projekt keretében történő teljes összehangolását, ezért a települések hosszú távú, e projekten túlmutató együttműködése érdekében célszerű lesz olyan kompromisszumot kötni, amely a projekt teljesülésének prioritást szavaz, de nem korlátozza a településfejlesztési koncepciók megvalósítását, hanem azok erősségeit jól kihasználja.

FELHASZNÁLT IRODALOM

„Összefogás kistérségi foglalkoztatási gondok enyhítéséért – Jánoshida, Alattyán, Jásztelek” c. pályázat partnerségi projektje

Központi Statisztikai Hivatal évkönyvek (2000-2006)

Területi statisztika (2000-2006)

Jászsági Fejlesztési Koncepció (2007-2013)

Tisza térség természetvédelmi tanulmányterv 2003.

Jánoshida Község Településfejlesztési Koncepciója

www.gfk.hu

www.janoshida.hu

www.alattyan.hu

www.jasztelek.hu

THE OPPORTUNITIES OF HORIZONTAL COOPERATION IN A “JÁSZSÁG” MICRO REGION

by **Dr. Péntes, Ibolya Rózsa**

Senior lecturer

Szolnok University College

The activity of the local governments went through a considerable change in Hungary. Beside traditional magisterial functions elements of the service marketing re-coming more and more to the front. After the turn of the millennium already the question is not that the settlement marketing is necessary, but that what kind of special marketing strategy is set up and realized and what kind of benefits this ensures in the increasingly more intensive competition environment.

This study is about the research connected to Jánoshida, Alattyán and Jásztelek, part of jászság micro region. The study is about the results of a marketing-oriented research in connection with a project about the reduction of Jásztelek employment troubles and workforce extending facilities. Hopefully the research techniques and information gathering will effectively support the employment strategy founded on the cooperation of settlements, and the coordination of their activity in capturing the EU finance resources.